

TRANSNATIONALISM

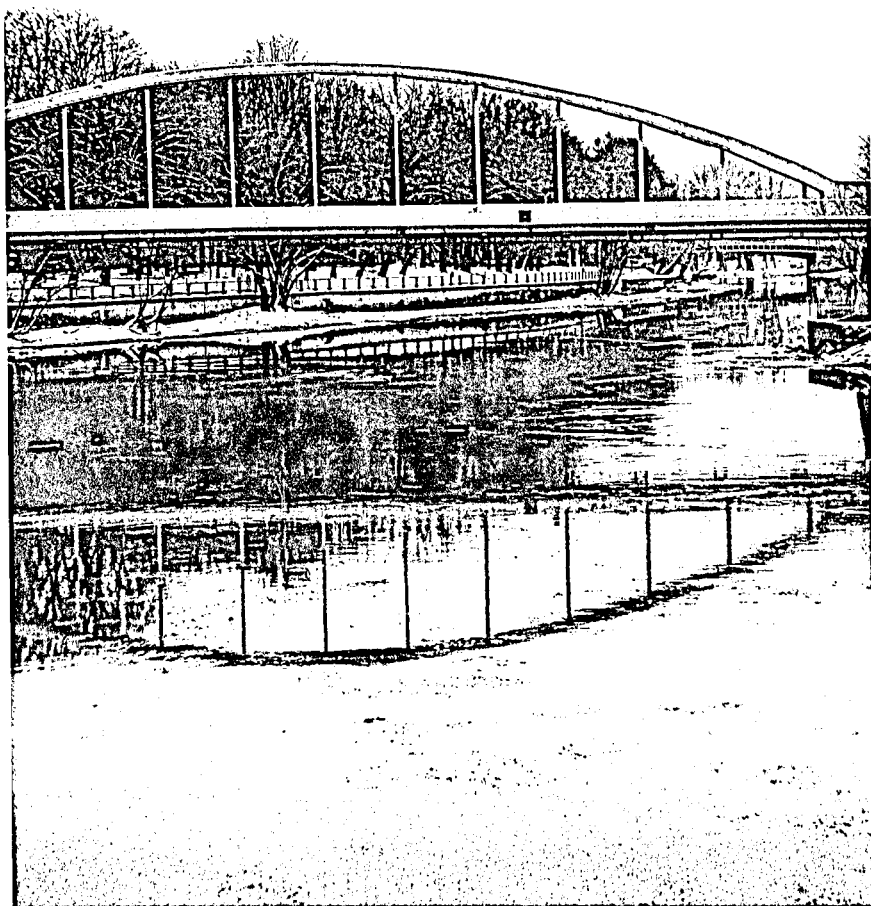
Indhold

	Indledning	2
Birgitte Schepelern Johansen & Dorthe Høvids Possing: Muslimer - en minoritet i Europa?		7
Michael Eilenberg: Grænsestrategier og transnationale relationer		21
	Katja Hyry: En vandrers liv	43
Lee Milligan: Japanese cuisine in Europe: From "Japanese for the Japanese" to "Creolisation"		59
	Maria Walaszek: Our Culture or our Cultures?	79
Marek Stefaniak: Snabbmatens risksamhalle - En kulturanalys av McDonald's		91
	Bog anmeldelser	105
	Abstracts	127

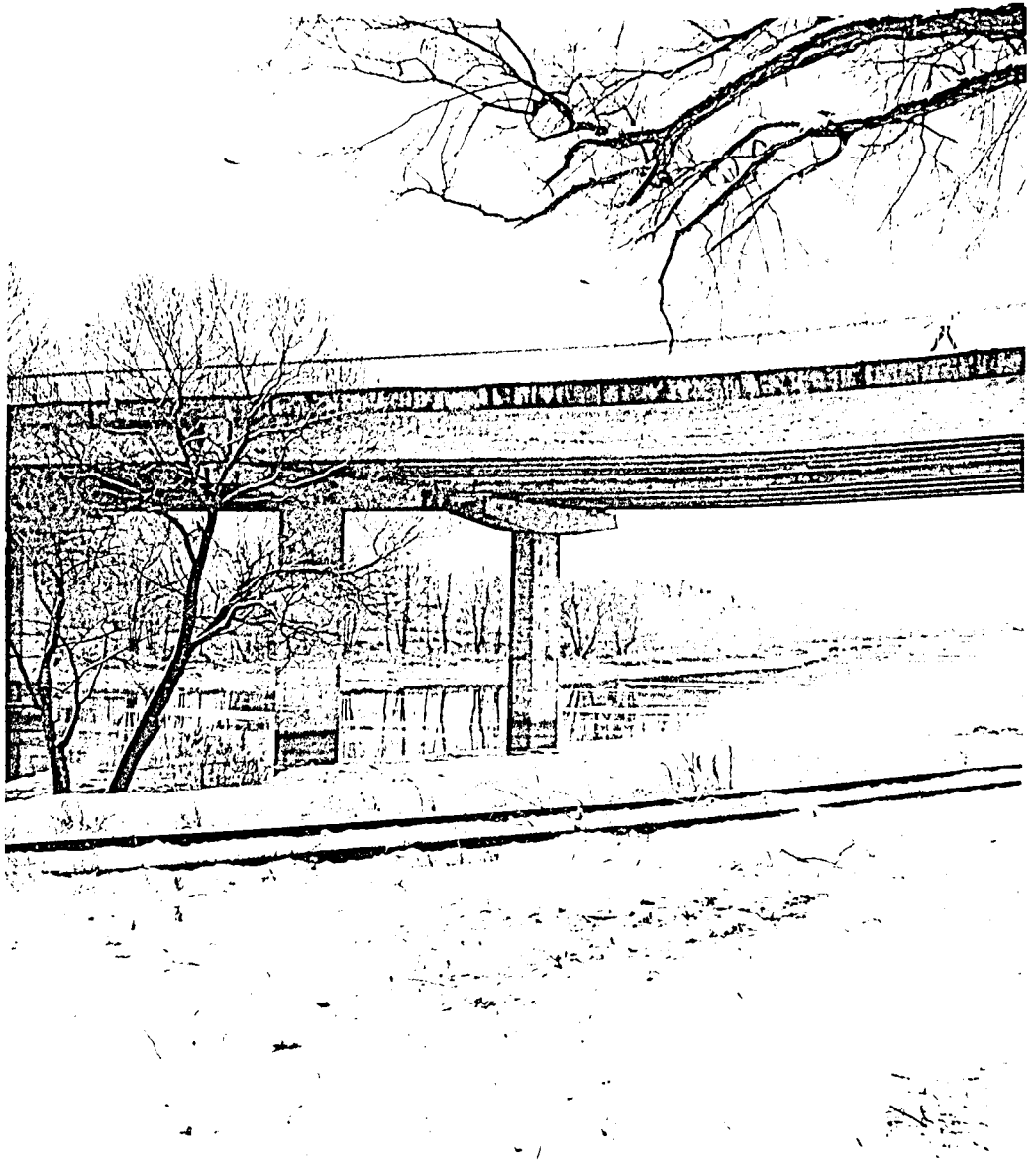
NORDNYTT

ordisk tidsskrift for etnologi og folkloristik

TRANSNATIONALISM

NR. 98 JULI 2006

Grænsestrategier og transnationale relationer

Etniske ibanere i grænselandet mellem Indonesien og Malaysia

Af Michael Eilenberg

I denne artikel ønsker jeg at undersøge betydningen af transnationale etniske relationer for den indonesiske ibanske befolkning, der er bosat i grænselandet, mellem den malaysiske delstat, Sarawak og den indonesiske provins, Vest Kalimantan. Jeg vil diskutere, hvordan transnationale etniske relationer kan forstås som en lokal grænselandsstrategi, og hvordan en status som grænselænder skaber specifikke transnationale praksisser og identiteter blandt ibanerne. Identiteter der ofte modarbejder etableringen af emotionelle og økonomiske relationer til den indonesiske stat. I artiklen beskriver jeg disse processer, som de kommer til udtryk i form af bl.a. arbejdsmigration på tværs af den internationale grænse til Sarawak, Malaysia. Artiklen er baseret på feltarbejde udført under tre ophold i West Kalimantan i perioden 2002 til 2005.¹

Introduktion

Iban er den etniske markør, der henviser til en vidt udbredt sektion af befolkningen i nordvest Borneo. Ibanerne udgør en fjerdedel af befolkningen i den malaysiske stat, Sarawak, mens mindre grupper lever i sultanatet Brunei og langs den internationale grænse

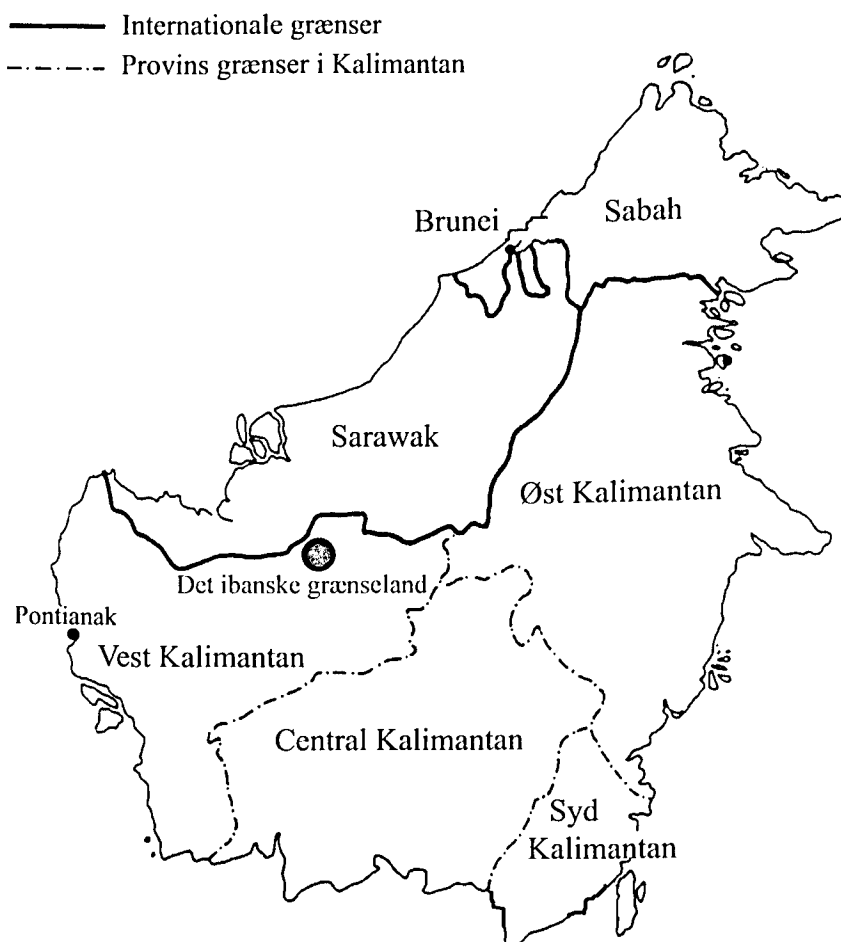
i den indonesiske provins Vest Kalimantan.² Den nøjagtige størrelse af den ibanske befolkningsgruppe på Borneo er ukendt, men en nylig vurdering siger, at ibanerne i Sarawak udgør omkring 600.000, mens de i Brunei og Vest Kalimantan udgør henholdsvis 15.000 og 14.000 (Sather 2004:623; Wadley og Kuayh

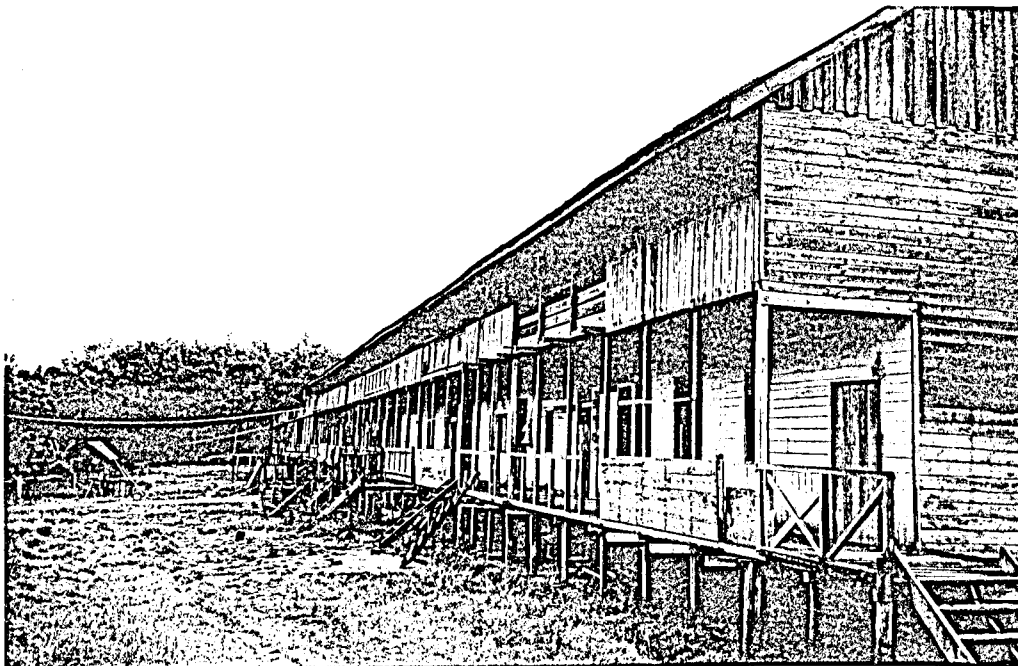
2001:723). I Sarawak udgør ibanerne den største enkle etniske gruppe, mens de over grænsen i Vest Kalimantan udgør en lille minoritet (jf. kort).

Transnationalisme indikerer her den proces, som finder sted, når grænselandsbefolkninger er påvirket af og deltager i bevægelser på tværs af en international grænse i form af økonomisk, social eller kulturel interaktion. Til forståelsen af de transnationale processer, som udspiller sig i det ibanske grænseland, henter jeg bl.a. inspiration fra antropologiske studier

af internationale grænser, en tilgang omtalt under den fælles betegnelse "antropology of borders" (jf. Donnan & Wilson 1994:3 og Rösler & Wendl 1999:61).

Områder, som ligger tæt op af internationale grænser, er ofte karakteriseret som steder, hvor flertydighed er fremherskende, fordi befolkningerne i deres dagligdag er konfronteret med mangeartede realiteter, idet de skal håndtere to forskellige nationer og dermed forskellige politiske og økonomiske systemer. I Sydøstasien er der endvidere en

Ibansk langhussamfund i grænselandet

høj grad af etnisk og kulturel lighed blandt befolkninger i de tilstødende grænseområder, hvilket yderligere komplicerer interaktioner på tværs af de politisk skabte grænser (Skeldon 1999:9). Transnationale processer spiller således en vigtig rolle i studier af internationale grænser og grænselands befolkninger i Sydøstasien (Horstmann 2002a).

Det gælder også for ibanerne. I det ibanske tilfælde er der tætte historiske bånd af etnisk slægtskab på tværs af den internationale grænse mellem Indonesien og Malaysia på øen Borneo. Lige siden grænsens dannelse for mere end hundrede år siden har de to adskilte ibanske populationer bibeholdt tætte forbindelser, som forstærkes gennem forskellige grænse-praktikker; legale som illegale. Grænsen er gennem tiden kommet til at spille en væsentlig rolle for den ibanske økonomi og måden folk opfatter sig selv på. Som jeg vil vise, danner grænsen, fra et ibansk perspektiv lige så meget basis for socio-økonomiske muligheder, som den udgør en barriere.

Flydende grænser – transnationale etniske relationer

All boundaries are artificial. They are human impositions on the continuous tissue of nature (Strassoldo 1989:392).

Den måde, vi opfatter moderne internationale grænser på i dag, er et historisk produkt af europæiske stats-opbygning i det attende århundrede og den medfølgende opblomstring af nationalisme som den dominerende politiske ideologi. Optegningen og oprettelsen af politiske grænser blev afgørende i udformningen af en national identitet (Anderson 1983). Oprettelsen af nationale grænser i Europa, som et stats-projekt, var en lang proces, der tog århundreder. I Sydøstasien samt andre regioner under tidligere kolonialt styre foregik denne proces betydeligt hurtigere pga. af de europæiske kolonialisatores indbyrdes kamp om at underlægge sig befolkninger, land og ressourcer.

Lad mig kort give et historisk rids af det ibanske grænseland i den koloniale periode, for som Baud og van Schendel argumentere:

... We can properly understand the often unintended and unanticipated social consequences of national borders only by focusing on border regions and comparing them through time and space" (1997:212).

Britisk og hollandsk kolonialisering af øen Borneo i midten af det 19. århundrede skilte ibanerne i Vest Kalimantan fra den langt større ibanske befolkning i Sarawak. At opsplitte etniske grupper var mere reglen end undtagelsen i kolonitiden. En praksis som siden har haft store konsekvenser for de delte befolkningsgrupper (for Afrika se fx Asiwaju 1985 og Flynn 1997). Liden hensyn blev vist slægtskabsbånd, eksisterende økonomiske relationer, veletablerede kommunikationslinjer eller fælles socio-politiske institutioner i udformningen af de nye nationale grænser.

Den britisk – hollandske grænsedragning i Vest Borneo skød gennem et forholdsvis homogent etnisk område, hvor folk blev adskilt fra familie og nære relationer, som var blevet indlemmet i et andet koloniale territorium på den anden side af grænsen. På den måde kom de ibanske grupper ind under to forskellige politiske styre og følgelig eksponeret for meget ulige politiske, økonomiske og sociale omstændigheder. Det har haft store konsekvenser for, hvordan de to samfund har udviklet sig, og for deres nutidige, indbyrdes relationer.

Som Baud og van Schendel (1997:211) pointerer, er nationale grænser politiske konstruktioner udtænkt af politikere, som mentale billeder på papir, uden viden om de lokale omstændigheder. Det har i mange tilfælde medført store problemer, da grænserne siden hen er blevet brugt af grænselændere til andre

formål end, hvad de oprindeligt var udtænkt til. Den oprindelige idé med grænsedragning, som den var udtænkt af kolonisatorerne, var at skabe politiske markører i landskabet. For det første ønskede man at adskille ens territorium fra andre kolonisatorer. For det andet hjalp territoriale grænser de respektive stater med at adskille egne statsborgere fra nabostatens og dermed gøre det lettere at udøve kontrol og indsamle skatter. Grænser blev, og har siden været den ultimative markør for statens magt (ibid: 214-15). Antropologen Reed Wadley har bl.a. noteret sig følgende om de hollandske kolonisatorer i Sydøstasien:

Like other European colonial powers, the Dutch were obsessed with exclusive borders, both external and internal, in their South East Asian possessions. Externally, 'proper' borders restricted undesirable elements (namely smuggling and migration) and defined citizenship for taxation and development (2003:93).

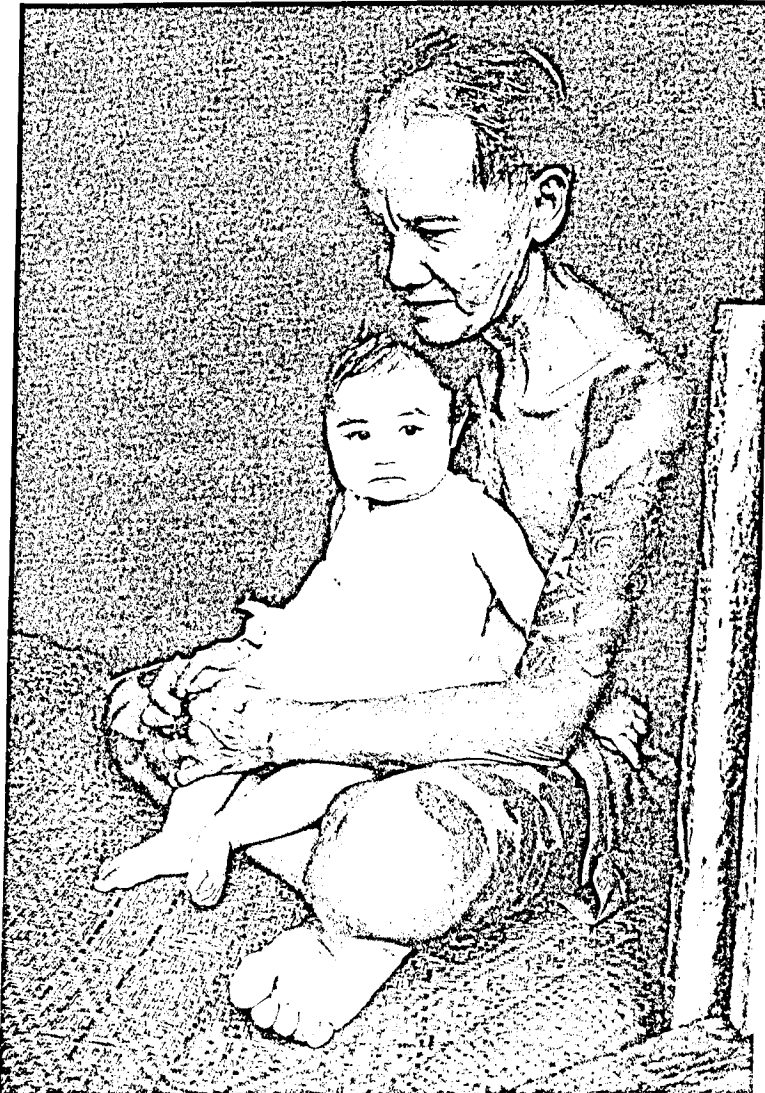
Formålet med opkrævning af skatter fremkommer tydeligt i den følgende kommentar fra en hollandsk koloniembedsmand udstationeret i det ibanske grænseland: "Dayakerne³ erkender ingen anden autoritet end fra den som han bringer skatter" (de Dajaks erkent geen gezag dan dat waaraan hij belasting opbrengt) (Kater 1883:3). Begge involverede parter både ibanere og hollændere var meget bevidste om at skatter symboliserede statens autoritet. Beskatningen af ibanerne blev således ikke bare udført for at forøge de koloniale indtægter, men var også et forsøg på at udøve magt og autoritet over de selvrådige ibanere. Hvis ibanerne nægtede at betale skat benægtede de samtidig kolonisatorenes autoritet, og signalerede hermed oprør (Wadley 2004:615; Pringle 1970:164).⁴

De respektive koloniherrer forsøgte med stort besvær at definere kolonial statsbor-

gerskab blandt de kun lidt autoritetstro ibanere samt at sætte en stopper for aktiviteter på tværs af de nye politiske grænser (Kater 1883).⁵ Ibanerne var ofte i koloniherrernes søgelys, og til begge koloniherrerers store frustration gjorde ibanerne deres bedste til at udnytte de forskellige omstændigheder, som de koloniale styre tilbød på hver side af grænsen. For eksempel brugte ibanerne flit-

tigt grænsen til at omgå det ene koloniale skattesystem og undslippe koloniale afstraffelsesekspeditioner efter plyndringstogter fra det andet styre, idet de krydsede den usynlige linje i junglen og søgte tilflugt hos slægtninge bosat i den anden stat (Wadley 2004).

Skabelsen af den koloniale grænse og den efterfølgende deling af den ibanske befolkning betød således ikke enden på migration og

Ældre herre passer sit barnebarn, mens barnets moder arbejder i marken og faderen udfører arbejdsmigration i Malaysia.

interaktion mellem de etnisk beslægtede ibanske samfund, som nu lever på hver deres side af den internationale grænse i henholdsvis Indonesien og Malaysia.⁶ Ibanerne har en lang tradition for bevægelse og migration, samt et veletableret netværk af handel, kommunikation og slægtskabsbånd på tværs af den nuværende grænse; en interaktion der også kan dateres tilbage til den førkoloniale periode (Sandin 1967, 1994; King 1976). Interaktionen er fortsat til i dag, hvor specielt ibanske samfund i Vest Kalimantan på grund af deres marginale placering i det isolerede og svært fremkommelige område langs grænsen har lært at omgå grænsen og udnytte de økonomiske uligheder og muligheder, som den medfører. Grænsekrydningsstrategier er i dag kommet til at spille en betydningsfuld rolle for den lokale ibanske husholdningsstrategi.

Ibanernes økonomiske grundlag er traditionelt baseret på et komplekst skov- og landbrugssystem, hvor det centrale komponent er kultiveringen af ris gennem svedjebrug, suppleret med jagt, fiskeri, indsamling af skovprodukter, gummi tapning, peber dyrkning m.m. Ibanerne er dog også en del af den globale pengeøkonomi, der udgør et vigtigt supplement til husholdsøkonomien. Til erhvervelsen af efterspurgte forbrugsvarer og betaling af børns skolegang tager de forskelligt slags lønarbejde (Eilenberg 2003; Wadley 2002; King 1993; Padoch 1982). På trods af at være afhængig af subsistenslandbrug, har fleksibiliteten i den ibanske sociale organisering gjort det muligt, at specielt mænd kan forlade landbrugsarbejdet i visse perioder af året til fordel for lønarbejde. Ibanske kvinder har traditionelt spillet en dominerende rolle i dyrkningen af ris, hvilket gør det muligt for deres mænd at forlade gruppen på længerevarende arbejdsophold. Denne fleksible husholdsøkonomi har ofte

vist sig at være en succesfuld livsstrategi i det evigt skiftende grænselands miljø.

Ulige økonomiske muligheder har længe domineret relationen mellem de to nabo stater, Indonesien og Malaysia. Mens man i Malaysia siden uafhængigheden har oplevet økonomisk vækst, halter Indonesien bagefter sin velstående nabo. Den økonomiske ulighed mellem de to stater blev mere udtalt efter den økonomiske krise i Asien i slutningen af 1990'erne. Som et resultat af de økonomiske uligheder samt etnisk samhørighed på tværs af grænsen med den ibanske befolkning i Sarawak, Malaysia, har ibanerne i Vest Kalimantan længe været kulturelt og økonomisk orienteret mod Sarawak. Her har særligt jagten på godt betalt lønarbejde, som ikke er til stede lokalt, ført dem over grænsen, hvorimod de Malaysiske ibanere ikke tilsvarende har følt nogen tiltrækningskraft til at krydse grænsen ind i Indonesien. Arbejdsmigration blandt ibanerne i Sarawak har hovedsageligt været rettet mod deres egne urbane centre eller over grænsen til det olierige Brunei (Austin 1977; Sutlive 1985; Kedit 1993).

På grund af deres geografiske placering er grænseområder meget udsatte, når der opstår internationale konflikter om territorium eller andre politiske spørgsmål. Udarer disse stridigheder sig til voldelige konflikter er lokale grænselændere ofte fanget mellem de stridende parter og tvungne til at være loyale over for den ene part, hvilket ofte resulterer i voldelig overgreb fra den anden (Martinez 1994:13). Et eksempel på en sådan international konflikt fandt sted i den ibanske grænseland i 1960'erne, hvor den indonesiske regering indledte en militær kampagne langs den internationale grænse, hvis formål var at forhindre oprettelsen af den malaysiske nationalstat. Indonesiske militærstyrker krydsede grænsen for at skabe uro og kaos

(Mackie 1974). På begge sider af grænsen blev ibanske samfund inddraget i konflikten som spejdere for henholdsvis militære enheder i Vest Kalimantan og Sarawak. Men da størstedelen af ibanerne ikke følte de havde nogen særlig interesse i konflikten, gjorde de alt for at forhindre sammenstød mellem de forskellige grænsepatruljer og dermed undgå væbnede sammenstød med slægtninge fra Sarawak (Lumenta 2001, 2005; Eilenberg 2005). Dette historiske overblik viser, hvordan ibanerne har håndteret skiftende politiske administrationer og deres indblanding i grænseområdet; det værende et hollandsk forsøg på at pacificere ibanerne eller senere den indonesiske nationalstats forsøg på at inddrage ibanerne i konfrontationen med Malaysia.⁷

I dag er forholdet mellem de to nationalstater relativt stabilt, og det er plausibelt at sige, at det nuværende Vest Kalimantan-Sarawak grænseland er indtrådt en fase af fælles afhængighed, der muliggør stabile økonomiske og sociale relationer (Fariastuti 2002; Agustiar 2000; Azazi 2000). Det er dog vigtigt at bemærke, at den fælles afhængighed stadig er præget af en høj grad af ulighed, da strømmen af ressourcer først og fremmest flyder over grænsen ind i Sarawak, mens Indonesien, som den fattige nabo, er leverandør af billig arbejdskraft og råvarer til de voksende produktionsfaciliteter hos den mere velhavende nabo.

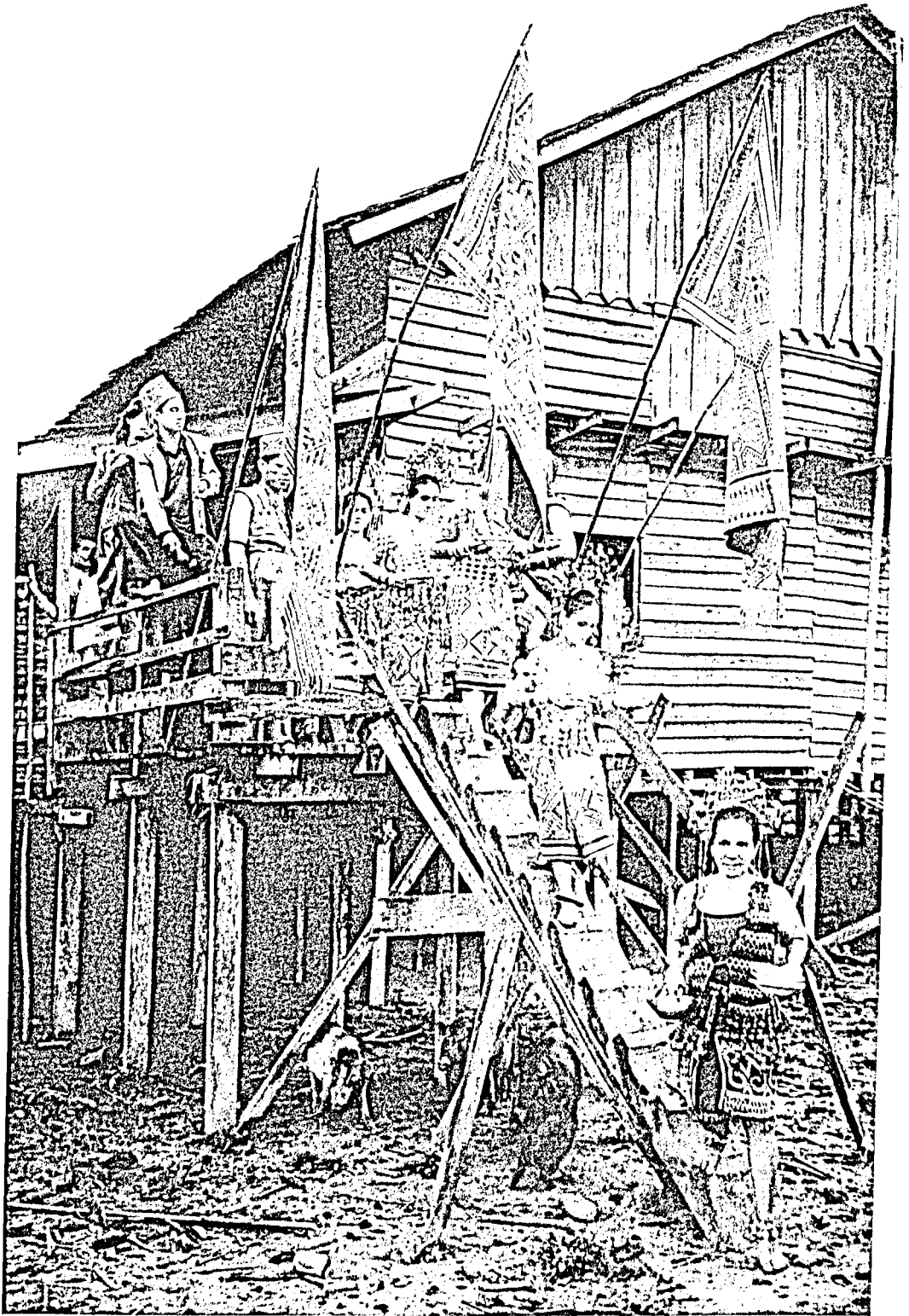
For at forstå dynamikken langs asymmetriske grænser og de muligheder, det giver grænselændere, er det vigtigt at påpege, at det at krydse grænsen i én retning ikke er det samme som at krydse den fra den anden retning. Grænser består af to forskellige magtregimer, som hver især former mulighederne for ind- og udgang fra deres respektive nationale områder (Kearney 2004).⁸

Grænsekrydsninger – transnational arbejdsmigration

At rejse ud og forlade ens eget samfund i længere eller kortere tid for at arbejde og tjene penge er ikke et nyt fænomen blandt ibanerne. Sådanne rejser falder ind under den ibanske skik kaldet bejalai Bejalai, som betyder at vandre på lokalsproget, kan defineres som det at tage på en rejse for at opnå materiel profit og social prestige (Freeman 1981:35). Institutionen bejalai har en lang historie blandt ibanerne, og har gennem tiden antaget forskellige former. Før og under kolonitiden var bejalai hovedsageligt forbundet med aktiviteter såsom hovedjægeri og handelstogter, og varede ofte adskillige år, hvor de rejsende blev bragt langt væk fra deres lokale samfund. I dag har lønarbejde erstattet hovedjægertogter som den centrale aktivitet på sådanne rejser (Kedit 1993; Padoch 1982; Austin 1977).

Data indsamlet under mine feltarbejder udført i perioden 2002 til 2005 viser, at omkring 80% af alt lønnet arbejde udført af ibanere i de studerede samfund langs grænsen, er blevet udført i Sarawak (Eilenberg 2005).⁹ Undersøgelser foretaget i starten af 1990'erne støtter dette, og viser et lignende højt procenttal (Wadley 1997, 2000a). Som nævnt tidligere blev Indonesien hårdt ramt af den økonomiske krise, men værdiforringelse af den indonesiske møntfod i forhold til den malaysiske havde ikke den samme katastrofale konsekvens for ibanerne i grænselandet, som det havde for andre indonesiske statsborgere. Årsagen skal findes i ibanernes involvering i transnational arbejdsmigration og forskellige former for grænsehandel. Ibanske mænd, der arbejder i Sarawak, høster fordelene af at kunne bringe deres løn hjem i en stærk malaysisk valuta.

På grund af restriktioner og omkostninger

forbundet med at opnå officielle dokumenter, såsom pas¹⁰ og arbejdstilladelser, foretrækker de fleste ibanere at krydse grænsen til Sarawak illegalt. En strategi, der synes at give dem få problemer. De lavt-liggende bakker langs den strækning af grænsen, som er beboet af ibanerne udgør ingen fysisk barriere og kan krydses med lethed af de lokale, der har et intimt kendskab til grænseområdet. Langs grænsen er der endvidere mange bageveje, der fører ind i Sarawak, kendt som 'jalan tikus' (bogstaveligt: musestier). På grund af områdets øde placering, udbredte korruption og mangel på økonomiske ressourcer har lokale indonesiske og malaysiske autoriteter længe ignoreret ibanernes illegale krydsning af grænsen. Flere af de ansatte ved de malaysiske immigrationsmyndigheder ved den nærmeste grænseovergang er selv etniske ibanere, som i solidaritet ofte vender det blinde øje til. Det samme immigrationspersonale er ofte familiært relateret til grænseoverskriderne.

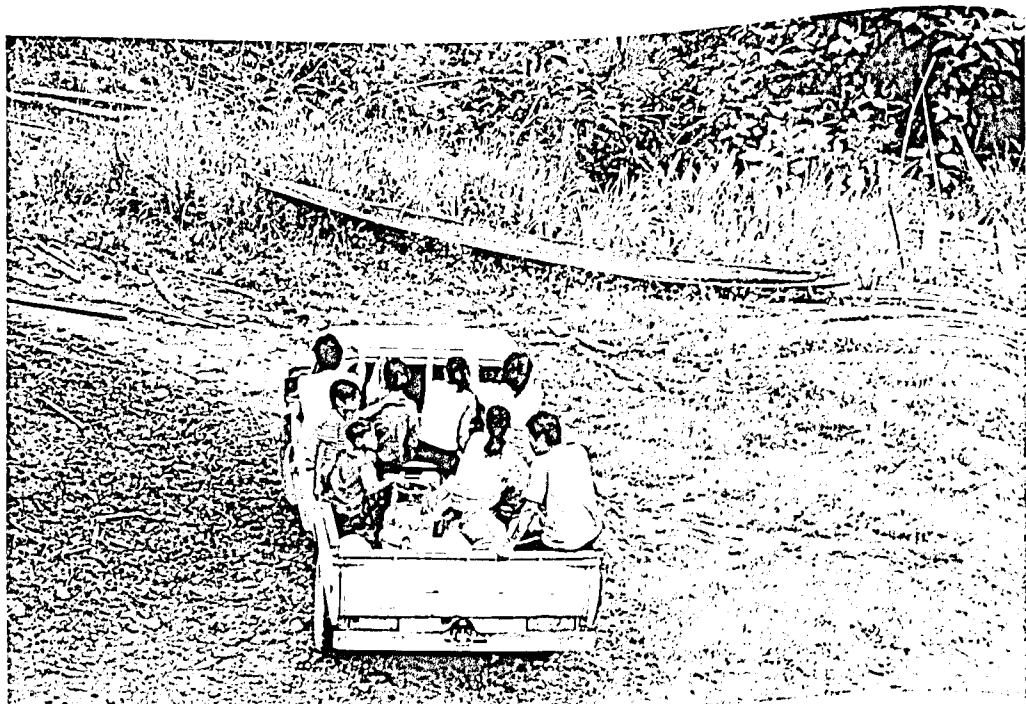
Selvom det giver få problemer at krydse grænsen kan det være vanskeligt at optage lønarbejde i Sarawak uden officielle dokumenter. Men sammenlignet med arbejdsmigranter fra andre dele af Indonesien såsom Java, Bali og Sulawesi, som ligeledes opholder sig illegalt og optager arbejde i Sarawak har de indonesiske ibanere en stor fordel (Agustiar 2000). Indonesiske ibanere kan med lethed blande sig med en stor del af Sarawaks befolkning, med hvem de deler kultur, sprog og slægtskab og undgår dermed unødigt opmærksomhed fra de officielle myndigheder. Selvom mange ibanere tager chancen og arbejder uden de krævede dokumenter, har nogle gennem tiden anskaffet sig de nødvendige dokumenter af uofficielle kanaler. Officielle dokumenter bliver mere og mere nødvendige eftersom malay-

ske myndigheder er blevet mere konsekvente i at slå ned på illegale arbejdsmigranter fra Indonesien (Kompas 2002; Hugo 2003:444). Jeg talte med flere unge ibanske mænd, som havde brugt flere måneder i fængsel i Sarawak efter at være blevet grebet i at opholde sig illegalt i landet, og som på trods af de ubehagelige oplevelser fortsatte deres jagt efter arbejde på den anden side af grænsen.

En udbredt strategi til at opnå officielle malaysiske dokumenter blandt ibanerne i Kalimantan er at anskaffe sig et malaysisk identitetskort. Identitetskort er normalt kun for malaysiske statsborgere, men kan erhverves med hjælp fra malaysiske slægtninge. En meget stor procentdel af de ibanske familier i det studerede grænseland har slægtninge, en onkel, en fætter eller en moster som er malaysisk statsborger og bosat over grænsen i Sarawak. Disse slægtninge hjælper gerne deres indonesiske del af familien. Med et identitetskort er det lettere at finde godt betalt arbejde og undgå repressalier fra malaysisk politi eller immigrationsmyndigheder.¹¹

Et identitetskort kan for eksempel opnås ved at få en slægtning i Sarawak til at hjælpe med at registrere fødslen af ens barn på et hospital i Sarawak ved at kræve forældreretten for barnet. Barnet vil således få en malaysisk fødselsattest som efterfølgende kan bruges til at opnå andre dokumenter, identitetskort osv. En anden strategi er at gifte sig med en Sarawak-ibaner og med tiden opnå malaysisk statsborgerskab. Det er således ikke unormalt at møde en grænselandsibaner, der besidder identitetskort fra både Indonesien og Malaysia.

Udover officielle dokumenter er meget arbejde ligeledes medieret af slægtninge over grænsen, enten direkte ved at arbejde for disse

Ibansk familie gør klar til at krydse grænsen for at besøge familie i Malaysia

slægtninge eller indirekte ved at bruge deres netværk til at finde arbejde i byerne. Som en ung ibansk mand udtrykte det efter at være vendt hjem fra et tre måneders arbejdsophold i Sarawak:

Hvis det ikke var fordi jeg var ibaner og fik hjælp fra min malaysiske slægt (*kaban*), ville det have været svært (*susah*) at finde et godt arbejde, specielt fordi jeg så skulle konkurrere med tusinder af andre (ikke ibanske) indonesiske illegale arbejdsmigranter.

Fleksible identiteter – national samhörighed versus etnisk samhörighed

In terms of their ethnic identities, at least three main types of border populations can be identified: (i) those which share ethnic ties across the border, as well as with those residing at their own state's geographical core; (ii) those who are differentiated by cross-border ethnic bonds from other residents of their state; and (iii) those who

are members of the national majority in their state, and have no ethnic ties across the state's borders (Wilson & Donnan 1998:14)

De ibanske grænselænderer i Vest Kalimantan er et godt eksempel på grænselandstype nummer to, som bliver nævnt i citatet foroven. Som en konsekvens af de diskuterede historiske processer er etnisk identitet kommet til at spille en central rolle i grænselands ibanernes hverdag. Ifølge antropologerne Alvarez og Collier bliver etnisk identitet i grænselands ofte "(...) *strategically played upon to forge, reformulate and even mobilize ethnic identity to an advantage...*" (1994:607). Identitet for ibanerne i Vest Kalimantan er flertydig, og som jeg indledningsvist har skitseret, bliver identitet brugt til at fremme egne, ibanske interesser. At være etnisk ibaner kan i den forstand ses som mere end blot en markør for tilhørsforhold. Det fælles ibanske tilhørsforhold bruges ligeledes strategisk i forbindelse med

at forbedre den socioøkonomiske situation blandt ibanerne i Indonesien. For den ibanske befolkning i Vest Kalimantan spiller etnisk identitet således en stor rolle i deres interaktion på tværs af grænsen.

At være ibaner i Vest Kalimantan er for det første at være kulturelt knyttet til en større befolkningsgruppe i Sarawak, og for det andet at være bosiddende i grænseområdet i en marginaliseret del af den indonesiske stat. Ibanerne er meget bevidste om denne flertydighed, og som illustreret er identitet en afgørende faktor i lokale ibanske perceptioner og beslutninger (Wadley og Eilenberg 2005). At være ibansk grænselænder tilhørende en specifik etnicitet er den primære identitetsmarkør når man søger arbejde over grænsen, socialiserer med ibanere i Sarawak og håndterer de officielle malaysiske myndigheder. Hvorimod man underspiller den etniske identitet og fremhæver den nationale identitet som indonesiske statsborgere når man beskæftiger sig med lokale myndigheder i Indonesien (se også Lumenta 2001, 2005; Pirus 2002). Spørger man en grænselandsibaner, hvad han opfatter som hans primære tilhørsforhold, er han eller hun dog ikke i tvivl om, at loyaliteten ligger hos hans etniske gruppe og fortrinsvis over grænsen til Sarawak, mens tilhørsforholdet til Vest Kalimantan og Indonesien er minimal (Eilenberg 2006). De grænselændere med den svageste loyalitet overfor deres egen nationalstat er ligeledes dem med de stærkeste bånd på tværs af grænsen (Martinez 1994:19). Det flertydige og ofte modsætningsfyldte forhold mellem ibanerne og deres egen nationalstat er en konsekvens af, hvad jeg vil definere som deres specielle grænselandsidentitet. Et sådan identitet er en blanding af mange forskellige og ofte modsætningsfyldte identiteter, som hurtigt kan forandre sig afhængig af den politiske og

økonomiske situation i grænselandet.

Borders are liminal zones in which residents, wayfarers and the state are continually contesting their roles and their nature. As a result, borders and border people have identities which are shifting and multiple (...) (Donnan & Wilson 1999:64).

At leve i periferien af den indonesiske nationalstat både geografisk, økonomisk, kulturelt og politisk, men i umiddelbar nærhed af økonomiske centre i den naboliggende nationalstat har gennem historien skabt en følelse af fremmedhed og adskillelse blandt de ibanske grænselandsbefolkninger fra det nationale kerneland og dens befolkning. Den tætte relation over grænsen betyder desuden, at de fleste grænselændere har mere kendskab til politiske og sociale forhold i Sarawak end i deres egen provins. Også tidsmæssigt er grænselandet tæt knyttet til Sarawak, ibaneren foretrækker at følge den malaysiske tidszone (MYT) som er en time forud den vestlige indonesisk tidszone (WIB) som resten af befolkningen i Vest Kalimantan følger. Den malaysiske tidszone er praktisk set i forhold til interaktionen på tværs af grænsen.

Som nævnt er grænselandsibanernes tilknytning til Sarawak andet end rent økonomisk, også kulturelt føler de sig bedretilpas over grænsen. I Sarawak nyder den ibanske befolkning generelt større frihed til at udtrykke sig kulturelt og politisk end i Vest Kalimantan. Både fordi de som gruppe har spillet en vigtig rolle i statens historie, både politisk og socialt (Jawan 1994), og fordi ibansk kultur i forskellige former og skikkelser gennemsyrrer samfundet i Sarawak. Ibanerne udgør en stor del af befolkningen og det ibanske sprog er meget udbredt. I den sammenhæng er det dog vigtigt at pointere at ibanerne, ligesom andre indfødte grupper i Sarawak, generelt har nydt mindst af den

rivende økonomiske udvikling i Malaysia og endvidere været udsat for et massivt pres for at tilpasse sig statslige udviklingsplaner og en magtfuld tømmerindustri (King 1990, King & Javan 1996). Skønt sammenlignet med deres slægtninge i Kalimantan har den materielle levestandard blandt ibanerne i Sarawak været bedre.

I kontrast til Sarawak ligger Vest Kalimantan, og i endnu højere grad det ibanske grænseland, i periferien af den økonomiske udvikling i Indonesien (på nær når det gælder udvinding af naturressourcer som tømmer m.m. hvilket jeg vil komme tilbage til senere) (Wadley og Eilenberg 2005). Den indonesiske regering har længe opfattet grænselandet og dens befolkning som 'tilbagestående' (terbelakang) og har kategoriseret området som 'fattigt' (miskin), 'isoleret' (terpencil) og 'underudviklet' (tertinggal) (Japari 1989;

BAPPENAS 2004, Harwell 2000; Equator online 2005). Et populært billede blandt embedsmænd og tilrejsende af det ibanske grænseland er forestillingen om en øde frontier, der adskiller civilisationen fra 'vildnisset'. Beboet af et tilbagestående og uciviliseret folkeslag (suku suku terbelakang). Set fra dette udgangspunkt er 'vildnisset' et sted, der bare venter på at blive erobret og udnyttet. Men sådanne billeder af en utæmmet frontier eller vildnis:

"(...) often have more to do with the anxieties (and fantasies) of the 'centre' than with the social and cultural realities of the periphery" (Walker 1999:9).

På grund af deres marginale placering bliver ibanerne endvidere betragtet som en national sikkerhedstrussel, og man frygter fra statens side, at de specielle grænselands-

Regeringsopført vej der forbinder grænseområdet med resten af provinsen.

omstændigheder skal føre til ibanske ønsker om løsrivelse (Kompas 2000, 2001). Den indonesiske regering har længe sat lighedstegn mellem udvikling og national sikkerhed, hvilket har betydet, at regeringen de sidste årtier har prøvet at sætte gang i den økonomiske udvikling i området. Det er sket gennem forskellige udviklingsprojekter (vejbygning, plantagedrift m.m.), som skulle fremme en modernisering (modernisasi) af området og dets fremmedgjorte befolkning (masyarakat terasing). Det økonomiske boom, som moderniseringen skulle føre med sig er endnu ikke indtruffet, og den lokale ibanske befolkning er ved at miste troen på regeringens handlekraft. Det afspejler sig blandt andet i deres udtalelser om den indonesiske stat. Når jeg diskuterede forskellen på Kalimantan og Sarawak med mine ibanske informanter, blev Sarawak ofte fremhævet som et sted med 'orden', hvor alting fungerer, pga. en velfungerende central magt, mens Kalimantan var et sted med 'uorden' med korruption og svag regeringsførelse.

Selve eksistensen af disse grænselands-samfund er således med til at udfordre nationalstatens homogene definition af, hvad der gør et samfund og dets statsborgere distinkte. Et alment karakteristika, der gennemsyrrer den ibanske hverdag, er følelsen af at blive trukket i flere retninger på samme tid, hvad enten det er fra deres egen stat, hvori de er bosat eller nabostaten, hvortil de er økonomisk og socialt forbundet. For ibanerne er identitet, hvad enten den er national eller etnisk, en praktisk grænselandsstrategi og derfor ser de ingen problemer i at anskaffe sig dobbelt statsborgerskab, et indonesisk og et malaysisk, hvis omstændighederne kræver det.¹²

Denne følelse af fremmedhed mod egen nationalstat forstærkes ofte af divergerende

interesser mellem stat og grænselænder. Mange ibanere i grænselandet opfatter ikke sig selv som del af en større indonesisk national enhed og føler ofte, at de fjerner politiske centre i provinshovedstaden Pontianak og den nationale hovedstad Jakarta ikke forstår de specielle livsomstændigheder i grænselandet, og ibanerne føler sig mindre bundet til at følge den nationale lovgivning. Grænselandsbefolkninger opretholder oftest deres økonomiske netværk på tværs af grænser, på trods af at sådanne handlinger omgår nationale regler (Baud og van Schendel 1997:229). Som i det ibanske tilfælde har de ofte ikke andre muligheder, da deres nationale regering ikke har formået at integrere grænselandet i den nationale økonomi. Dette er også tilfældet i Vest Kalimantan, hvor det er blevet normen at bøje, ignorere og bryde de nationale love, som iflg. ibanerne er i konflikt med deres egne interesser og levemåder. De ibanske samfund i grænseområdet er bl.a. kendte for indbyrdes at følge egne traditionelle regler og love kendt under betegnelsen adat frem for at bruge det indonesiske politi og domstole. Der er således adskillige tilfælde af selvtægt, hvor ibaneren har taget loven i egen hånd, når de føler at det indonesiske retssystem er utilstrækkeligt (Wadley og Eilenberg 2006). Desuden forsøger de at omgå bestemmelser og regler for internationale grænser, som på forskellige måder opsætter restriktioner for transnational interaktion. At bryde handels- og immigrationsregulativer er for eksempel en normal praksis blandt grænselændere (Martinez 1994:23).

Grænsen er således, fordi det er dens natur at adskille to separate nationale stater med (ofte) divergerende administrative og regulative regimer, med til at skabe en form for opportunistisk struktur, der inviterer til illegale handlinger (Anderson & O'Dowd

1999:597). Blandt ibanerne kommer dette til udtryk i transnational arbejdsmigration og dermed følgende illegal krydsning af grænsen.

'Illegal' handel i grænselandet

Smugling og illegal handel er ofte beskrevet som grænselandsbeskæftigelse par excellence (Rösler & Wendl 1999:13). Dele af den ibanske grænselandsbefolkning har siden slutningen af 1990'erne været involveret i 'illegal' tømmerhugst og smugling af tømmer over grænsen til Sarawak. Disse aktiviteter blev udført i samarbejde med malaysiske tømmerbaroner og etniske ibanere bosat over grænsen. Jeg har sat apostrof omkring 'illegal', fordi den indonesiske regering betegner denne tømmerhugst som illegal, mens lokale ibanske samfund opfatter tømmerhugst som deres ret, da tømmeret kommer fra egne skovområder (Wadley og Eilenberg 2005).¹³ Love udstedt af fjerne politikere vedrørende smuglergods bliver ofte opfattet som uretfærdige og urimelig af grænselændere, hvilket tydeligt kommer til udtryk i ibanernes involvering i illegal tømmerhugst. Til stor utilfredshed blandt et flertal af grænselænderne ophørte det illegale samarbejde i slutningen af 2004, da den indonesiske regering indledte en omfattende kampagne rettet imod illegal tømmerhugst i grænselandet. Til dato er adskillige malaysiske tømmerfolk anholdt og tømmer beslaglagt. Disse aktioner har siden hen skabt vrede, og der har været flere konfrontationer mellem lokale ibanere og regeringsembudsmand (Wadley og Eilenberg 2006).

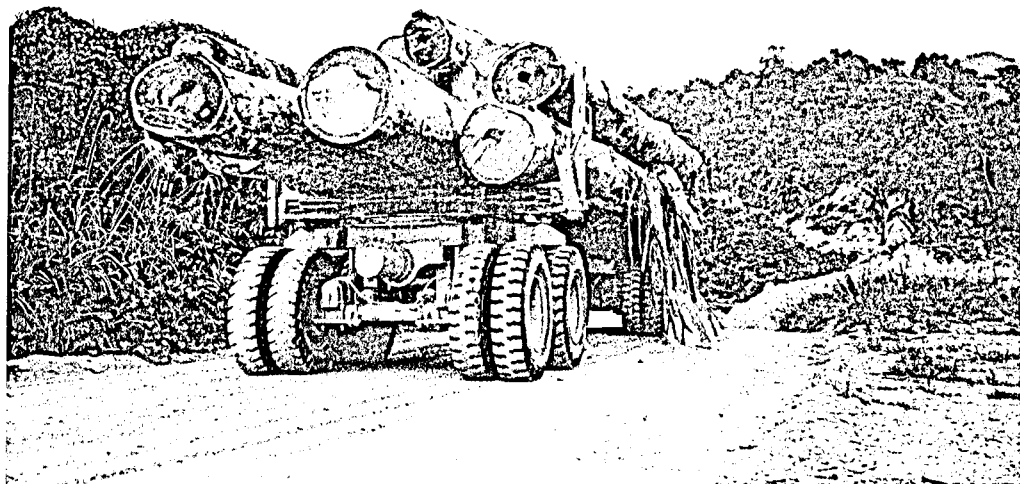
Den indonesiske regerings fornyede fokus på Kalimantan kan i den nærmeste fremtid betyde, at grænselandsibanerne endnu engang må omstrukturere deres grænselandsstrategier og finde nye måder at omgå grænsen på. Stigningen i transnationale, illegale

aktiviteter, primært illegal tømmerhugst, har fået den indonesiske regering til at udarbejde en kombineret udviklings- og sikkerhedsplan for landets grænseområder (BAPPENAS 2004). En overordnet plan, hvis formål bl.a. er at skabe økonomisk vækst gennem promovningen af plantagedrift langs hele den indonesiske-malaysiske grænse på Borneo, samt oprettelsen af adskillige nye militære grænseposter (Jakarta Post 2005a, 2005b). Formålet er at skabe flere lokale jobs i grænseområdet og dæmme op for den lokale befolknings økonomiske afhængighed af Malaysia, hvilket i sidste ende forventes at gøre grænselænderne mere nationalt sindede. Desuden skal større militær tilstedeværelse forhindre illegal krydsning af grænsen det værende i form af mennesker eller tømmer.

Jeg har tidligere nævnt hvordan den indonesiske regerings indblanding i lokale grænselandspraksisser, er blevet mødt med modstand og konflikt, og set i dette perspektiv er den fremtidige succes af de kommende udviklingsplaner meget afhængig af, at de specielle omstændigheder i grænselandet, såsom transnationale etniske relationer, tages i betragtning.

Afslutning

Artiklen konkluderer, at den ibanske grænselandsbefolkning i Vest Kalimantan på trods af deres marginale placering langs nationens grænser har formået at omgå disse grænser, som var udtænkt som barrierer for kontrol, og vende dem til egen fordel. De forskellige grænselandsstrategier diskuteret i artiklen afspejler en høj grad af fleksibilitet blandt ibanerne, som formår løbende at modificere holdninger, handlinger og aspirationer, så de passer til de evigt skiftende socio-økonomiske omstændigheder i grænselandet. Jeg mener, at forklaringen på

Illegal tømmerhugst i grænseområdet

denne høje grad af fleksibilitet delvis skal findes i en tradition for bevægelse og migration, samt en lang historisk tilstedeværelse i det evigt skiftende grænseland.

På linje med antropologerne Hastings Donnan og Dieter Haller har jeg i denne artikel forsøgt at komme udover et stats-centreret perspektiv på grænser, der:

"(...) regards border regions as peripheral, their inhabitants as passive and conservative in customs and morals, even as pre-modern, provincial, and backward" (2000:10).

Ved at nærme sig internationale grænser 'fra neden' gennem analysen af lokale grænselænders praktikker, belyses det i artiklen, hvordan grænseområder er flertydige steder, hvor socio-kulturel udveksling finder sted på trods af statens rigide kontrol. Studiet af grænser med fokus på lokale aktører kan hermed udfordre taget-for-givet forestillinger om national-

staten som den altfavnende, afgrænsede og suveræne enhed omgivet af ekskluderende og uigennemtrængelige grænser. Dette studie viser, at grænselandsbefolkninger gennem historien til stadighed er involveret i praksisser som transcenderer nationalstatens territoriale linje og stiller spørgsmålstegn ved dens regulativer ved at opretholde tætte socioøkonomiske relationer med etniske slægtninge på den anden side af denne linje. Transnationalisme er således ikke noget nyt fænomen, men har fundet sted lige siden nationalstaternes opståen. Med denne artikel ønsker jeg således at argumentere for vigtigheden i fortsat at studere internationale grænser, da sådanne stadig er af stor betydning for befolkninger over store dele af verden.

Noter

¹Det primære feltarbejde fandt sted i en 8 måneders periode fra august 2002 til marts 2003, og er efterfølgende komplementeret af to

mindre ophold af en måneds varighed i februar 2004 og juni 2005. Det primære feltarbejde var støttet af Det Indonesiske Institut for Videnskab og udført i samarbejde med Master programmet ved Institut for Social Videnskab, Tanjungpura Universitet, Pontianak. Konklusioner og meninger udtrykt i denne artikel er ikke nødvendigvis delt af de ovennævnte institutioner og udelukkende forfatterens ansvar.

² Øen Borneo er delt mellem tre lande, henholdsvis Indonesien (Øst, Vest, Syd og Central Kalimantan), Malaysia (Sarawak og Sabah) og Brunei.

³ Termen *dayak* er fælles betegnelsen for den indfødte befolkning i Kalimantan og således også brugt om ibanerne. Termen har sine rødder i det 19. århundredes koloniale fremfærd på Borneo og blev først brugt af hollænderne og senere englænderne til at skelne ikke-muslimske indfødte grupper fra andre grupper på Borneo (King 1993).

⁴ Før hollændernes ankomst i området havde adskillige små lokale (muslimske) kongedømmer forsøgt at inddrive tribut blandt ibanerne, dog uden stor held. Ligesom nogle få andre etniske grupper i området blev ibanerne aldrig underlagt disse kongedømmer som tribut betalende subjekter. De forblev uafhængige op til hollændernes ankomst (Wadley 2000b).

⁵ Ibanerne var kendt for at være ivrige hovedjægere, og deres togter var ofte rettet imod andre etniske grupper både i britisk og hollandsk territorium.

⁶ Grænserne, som blev trukket på Borneo mellem de britiske og hollandske koloniherrer er efter uafhængigheden og skabelsen af nationalstaterne Indonesien og Malaysia bibeholdt.

⁷ Konfrontationen varede indtil 1965 hvor en ny præsident (Suharto) kom til magten i Indonesien og anerkendte grænsen mellem de to nationer.

⁸ Denne ulighed er ikke kun tilstede i det ibanske grænseland men findes langs hele den ca. 2000 km lange internationale grænse på Borneo. Under et feltophold (November 2003 – Januar 2004) i grænseregionen mellem Sabah, Malaysia og Øst Kalimantan, Indonesien oplevede jeg lignende

processer af ulige afhængighed. De etnisk relaterede grupper i dette område, nu adskilt af grænsen, levede under meget forskellige livsomsændigheder. Gruppen på den malaysiske side var relativt velstående, mens deres slægtninge i Indonesien var økonomisk forarmede, som et resultat af ulige økonomisk udvikling. Ligesom i det ibanske tilfælde er den indonesiske del af denne gruppe afhængig af transnational arbejdsmigration (Eilenberg 2004; Se også Poline Bala 2001a, 2001b).

⁹ Feltarbejdet er udført i subdistriktet Batang Lupar, distriktet Kapuas Hulu, provinsen Vest Kalimantan.

¹⁰ Det nærmeste sted, hvor man kan få udstedt et pas er i provinshovedstaden Pontianak mere end 700 km og dermed flere dages rejse væk.

¹¹ I Sarawak er officielle dokumenter såsom fødselsattest og nationalt identitetskort en forudsætning for at kunne omgås den statslige og private sektor. Det er en anselig lovovertrædelse at rejse rundt uden sit identitetskort.

¹² Anskaffelsen af dobbelt statsborgerskab, som en overlevelsesstrategi ses også i andre grænseområder i den sydøstasiatiske region. For lignende eksempler langs den Malaysiske-Thailandske grænse se bl.a. Horstmann 2002b.

¹³ Min diskussion af de nævnte 'illegale' praksisser skal ikke opfattes som et udtryk for accept eller et ønske om at idyllisere sådanne aktiviteter. Den omfattende tømmerhugst i grænseområdet har langsigtede negative konsekvenser for både folk og miljø. Endvidere er forholdet mellem Ibanere og Malaysiske tømmerbaroner kendetegnet ved stor ulighed. Ibanernes 'kompensation' for tømmer høstet i deres traditionelle skovområder udgør således kun en brøkdel af tømmerets reelle værdi.

Litteraturliste.

Agustiar, Memet 2000: Indonesian workers in Sarawak: The direction of the daily commuting workers via the Entikong-Tebedu border post. I: Michael Leigh (red): Language, management and

- tourism. Borneo 2000. Proceedings of the Sixth Biennial Borneo Research Conference. Kuching: University Malaysia, Sarawak.
- Anderson, B 1983: *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Anderson, James & Liam O'Dowd 1999: *Borders, Border Regions and Territoriality – Contradictory Meanings, Changing Significance*. I: *Regional Studies*, vol. 33(7):593-604.
- Austin, Robert F 1977: *Iban migration - Patterns of mobility and employment in the 20th century*. Ph.D. dissertation: University of Michigan.
- Azazi, Anwar 2000: *Foreign direct investment in West Kalimantan. Problems, prospects and policy implications*. I: Michael Leigh (red): *Language, management and tourism. Borneo 2000. Proceedings of the Sixth Biennial Borneo Research Conference*. Kuching: University Malaysia, Sarawak.
- Bala, Poline 2001a: *Changing Borders and Identities in the Kelabit Highlands. Anthropological Reflections on Growing Up in a Kelabit Village Near the International Border*. Kota Samarahan, Sarawak: Institute of East Asian Studies, Universiti Malaysia Sarawak.
- Bala, Poline 2001b: *Interethnic ties along the Kalimantan-Sarawak border. The Kelabit and Lun Berian in the Kelabit-Kerayan highlands*. I: *Borneo Research Bulletin*, vol. 32:103-111.
- BAPPENAS 2004: *Kawasan perbatasan: Kebijakan dan strategi nasional pengelolaan kawasan perbatasan antarnegara di Indonesia*. Kementerian Perencanaan Pembangunan Nasional Badan Perencanaan Pembangunan Nasional (The Indonesian National Development Planning Agency): Jakarta.
- Baud, Michiel & Willem van Schendel 1997: *Toward a Comparative History of Borderlands*. I: *Journal of World History*, vol. 8, No. 2:211-242
- Donnan, Hastings & Dieter Haller 2000: *Liminal no More – The Relevance of Borderland Studies*. I: Haller, Dieter & Hastings Donnan (red): *Borders and borderlands – An Anthropological perspective*. *Ethnologia Europea. Journal of European Ethnology*, vol. 30:7-22.
- Donnan, Hastings & Thomas Wilson 1999: *Borders: Frontiers of Identity, nation and State*. Oxford: Berg.
- Donnan, Hastings & Thomas Wilson 1994: *An anthropology of frontiers*. I: Hasting Donnan & Thomas M. Wilson (red): *Border approaches – Anthropological perspectives on frontiers*. Lanham: University Press of America.
- Eilenberg, Michael 2006: *Paradoxical outcomes of national schooling in the borderland of West Kalimantan, Indonesia: The case of the Iban*. I: *Borneo Research Bulletin* (forestående).
- Eilenberg, Michael 2005: *Borderland strategies. Fluid borders and flexible identities. A case of the Iban in West Kalimantan, Indonesia*. Upubliceret magisterkonferensspeciale på engelsk. Afdeling for Antropologi og Etnografi: Aarhus Universitet, Danmark
- Eilenberg, Michael 2004: *Det kulturelle landskab – myter og legender. En lokal baseret tilgang til naturbevarelse og udvikling i Ulu Padas, Sabah*. Upubliceret feltrapport. Afdeling for Antropologi og Etnografi: Aarhus Universitet, Danmark.
- Eilenberg, Michael 2003: *"Lidt efter lidt et bjerg skabes". Om modige drenge og dydige piger. Et antropologisk studie af børn, med fokus på social*

- forandring blandt ibanerne i Vest Kalimantan, Indonesien. Upubliceret feltrapport. Afdeling for Antropologi og Etnografi: Aarhus Universitet, Danmark.
- Fariastuti 2002: Mobility of People and Goods across the Border of West Kalimantan and Sarawak. I: *Antropologi Indonesia*, vol. 67:94-104.
- Flynn, Donna 1997: 'We are the border': identity, exchange, and the state along the Benin-Nigeria border. I: *American Ethnologist*, vol. 24(2):311-330.
- Donnan, Hastings & Dieter Haller 2000: Liminal no More – The Relevance of Borderland Studies. I: Haller, Dieter & Hastings Donnan (red): *Borders and borderlands – An Anthropological perspective. Ethnologia Europea. Journal of European Ethnology*, vol. 30:7-22.
- Harwell, Emily 2000: The un-natural history of culture: ethnicity, tradition and territorial conflicts in West Kalimantan, Indonesia, 1800-1997. PhD dissertation: Yale University.
- Horstmann, Alexander 2002a: Incorporation and Resistance – Borderlands, Transnational Communities and Social Change in Southeast Asia. Working paper series Transnational Communities. ESRC Research programme: University of Oxford.
- Horstmann, Alexander 2002b: Dual Ethnic Minorities and Local Reworking of Citizenship at the Thailand-Malaysian Border. I: Working Paper, Centre for International Borders research (CIBR). Queens University, Belfast.
- Hugo, Graeme 2003: Information, Exploitation and Empowerment. The case of Indonesian Overseas Workers. I: *Asian and Pacific Migration Journal*, vol. 12, No. 4: 439-466.
- Japari, H. A. M 1989: Buku I: Pembangunan Jalan Darat di Kabupaten Dati II Kapuas Hulu Sebagai Upaya Membuka Isolasi Daerah. Putussibau: Pemerintah Kabupaten Daerah Tingkat II Kapuas Hulu.
- Jawan, Jayum 1994: Iban politics and economic development. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Kater, C 1883: Iets over de Batang Loepar Dajakhs in de 'Westersfdeeling van Borneo'. I: *De Indische Gids*, vol. 5:1-14.
- Kedit, P.M 1993: Iban Bejalai. Kuala Lumpur, Malaysia: Ampang Press.
- King, Victor & Jayum A. Jawan 1996: The Ibans of Sarawak, Malaysia: ethnicity, marginalisation and development. I: Dwyer, Denis & David Drakakis-Smith. (red): *Ethnicity and Development*. Chichester: John Wiley & Sons.
- King, Victor 1993: *The Peoples of Borneo*. Oxford: Blackwell.
- King, Victor 1990: Why is Sarawak peripheral? I: King V. & Parnwell M. (red): *Margins and Minorities: The peripheral areas and peoples of Malaysia*. Hull: Hull University Press.
- King, Victor 1976: Migration, Warfare, and cultural contact in Borneo - a critique of ecological analysis. I: *Oceania*, vol. XLVI No. 4, June:306-327.
- Lumenta, Dave 2001: Reconstructing Iban identities over a glass of tuak. Notes from a fieldtrip to the Batang Kanyau Iban in West Kalimantan. I: *Antropologi Indonesia*, vol. 66:110-113.
- Lumenta, Dave 2005: Borderland identity constructions within a market place of narratives. Preliminary notes on the Batang Kanyau Iban in

- West Kalimantan. I: Masyarakat Indonesia-Majalah Ilmu-Ilmu Social Indonesia, vol. XXX, No. 2:1-26.
- Mackie, J. A 1974: Konfrontasi: The Indonesia-Malaysia dispute. 1963-1966. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Martínez, Oscar J 1994: Border People: Life and society in The U.S. – Mexico Borderlands. Tucson & London: The University of Arizona Press.
- Padoch, Christine 1982: Migration and its Alternatives among the Ibans of Sarawak. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Pirus, Iwan Meulia 2002: Life on the border: Iban between two nations. I: Latitudes. September 2002.
- Pringle, R 1970: Rajahs and Rebels: The Ibans of Sarawak under Brooke Rule 1871-1941. London: Macmillan.
- Rösler, Michael & Tobias Wendl 1999: Frontiers and Borderlands – Anthropological Perspectives. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Sandin, Benedict 1967: The Sea Dayaks of Borneo before White Rajah Rule. London: Macmillan
- Sandin, Benedict 1994: Sources of Iban Traditional History. I: The Sarawak Museum Journal, Special monograph No.7.
- Sather, Clifford 2004: Iban. I: Ooi Keat Gin (red): Southeast Asia: A Historical Encyclopedia from Angkor Wat to East Timor. Vol. 2. Santa Barbara: ABC-Clío.
- Skeldon, Ronald 1999: Migration in Asia after the Economic Crisis: Patterns and Issues. I: Asia Pacific Population Journal, vol. 14. No. 3:3-24.
- Strassoldo, Raimondo 1989: Border studies. I: Asiwaju & Adeniyi (red): Borderlands in Africa: A multidisciplinary and comparative focus on Nigeria and West Africa. Nigeria: University of Lagos Press.
- Sutlive, V. H. 1985: Urban Migration into Sibu, Sarawak. I: Borneo Research Bulletin, vol. 17. No. 2:85-95.
- Wadley, R.L & Michael Eilenberg 2006: Vigilantes and Gangsters in the Borderland of West Kalimantan, Indonesia. I: Kyoto Review of Southeast Asia (forestående)
- Wadley, R.L & Michael Eilenberg 2005: Autonomy, Identity and 'Illegal' Logging in the Borderland of West Kalimantan, Indonesia. I: The Asia Pacific Journal of Anthropology, vol. 6, No. 1:19-34.
- Wadley, R.L 2004: Punitive expeditions and divine revenge. Oral and colonial histories of rebellion and pacification in western Borneo, 1886-1902". I: Ethnohistory, vol. 51. No. 3:609-636.
- Wadley, R. L 2003: Lines in the forest: Internal territorialization and local accommodation in West Kalimantan, Indonesia (1865-1979). I: South East Asia Research, vol. 11(1):91-112.
- Wadley, R. L 2002: Coping with crisis – Smoke, Drought, Flood and Currency: Iban households in West Kalimantan, Indonesia. I: Culture & Agriculture, vol. 24, No. 1:26-33.
- Wadley, R. L & Kuyah, F 2001: Iban Communities in West Kalimantan. I: Vinson and Joan Sutlive (red): The Encyclopaedia of Iban Studies. Kuching: The Tun Jugah. Foundation, vol. 2:716-734.